

Михаило М. Шћепановић

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик

са јужнословенским језицима

УДК: 81'272(497.16)

050.488РИЈЕЧ

НАОПАКА НАУКА (НЕ)ЗНАВЕНИХ ПРОФЕСОРА

(Над садржајима Нове серије полатињене никшићке *Riječi*)

Апстракт: У раду се аналитички разматрају садржаји који се јављају у некадашњем лингвистичком часопису *Ријеч*, који је после проглашења тзв. *црногорског језика* као службеног у Црној Гори, на својим страницама омогућио неким лингвистима, а бившим србистима, да назовинаучним радовима притврде лингвополитичке идеје својих наредбодавалаца, кривотворећи и научну истину и научне критеријуме.

Кључне ријечи: Никшићка *Ријеч*, лингвополитиканти, србистика, научни критеријуми, аналитички приступ, историја српског језика, социолингвистика.

1.

Прије скоро деценију покушали смо научним критеријумима, на основу строго изведених анализа, да покажемо лингвополитикантима да ниједан од њихових политичких критеријума нити има нити икад може имати статус лингвистички битног критеријума у одређењу идентитета неког језика, па самим тим ни тзв. „црногорског”. И децидирано им подвукли да свако подржавање таквих критеријума, и још више њихово проглашење (социо)лингвистичким представља одраз елементарног непознавања лингвистике и научних основа њене критеријалности (М. Ковачевић и М. Шћепановић, *Српски језик у врлолоу йолишике* 2011: 7–23). Чини се да им то не бјеше доста. За ову прилику било би неопходно да дамо осврт управо на схватања оних лингвиста који то нису по знању, макар то по звању и били, јер у својим иступима и објављеним радовима негирају критеријуме науке чији су само тобожњи представници.

Полазећи хипотетички да се огледа разлика у лингвистичким даметима и научним нивоима никшићке *Ријечи* и њене наследице у „новој серији”, у овом раду ријешили смо да сагледамо цјелину лингвистичких (уже – србистичких) радова објављених у часопису *Ријеч*, а ради научне истине, и читалаца ради, све тврдње ћемо илустровати строгом аотираном библиографијом

Часописа, нарочито оних радова који се баве србистичким питањима, и сличним, али под другим именом. Мислимо да ће нам овакав тип анализе дати увид у страдања српског ћириличног језика у Црној Гори, и то од оних који су га научно издали зарад неких других, свакако, ненаучних побуда. Рад ћемо, свакако, оставити отвореним и без класичног закључка будућим покољењима лингвиста да га дописују...

Сад, у кратким цртама да се подсјетимо. Часопис *Ријеч* издаје Институт за језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу, који је основан 1993. године. Двије године након оснивања, Институт објављује први број часописа *Ријеч*. У Уводнику Редакције (главни уредник др Зорица Радуловић) читамо: „Часопис *Ријеч* је гласило Института за језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу. Институт обједињује научне раднике Одсјека за СРПСКИ (подвукао М. Ш.) језик и књижевност, Одсјека за руски језик и књижевност и Одсјека за енглески и италијански језик и књижевност. Назив часописа, у једном ширем значењу, односи се на садржаје лингвистике и науке о књижевности – дисциплина којима се Институт и поједини Одсједи баве. Препознатљива симболика и краткоћа чине га функционалним и практичним”...

„Покретање *Ријечи* коинцидира са 500-годишњицом *Окџоуха* – прве штампане књиге на словенском Југу. У тој чињеници покретач види, поред охрабрујуће симболике, додатну културолошку мотивацију значајну за једну средину у којој је традиција штампане ријечи толико дуга”.

Часопис садржи три „сталне рубрике”, како стоји у Уводнику: *Расправе и чланци*, затим *Прилози* и *Прикази и осврти*. Већ наредне године часопис добија још једну рубрику: *Полемике*. Тако ће се те четири рубрике комбиновати и у свим осталим бројевима овог часописа. Часопис је, у тој форми, ћирилички „одјевен”, излазио од 1995. до 2005. године (укупно једанаест бројева у више књига јер су неки годишњаци излазили у двије свеске) и тада престаје да излази током наредне три године.¹ У те три године, и још једну више, одиграла су се и три битна догађаја за српски језик и његово писмо на овом простору. Црна Гора је 2006. године „добила” независност и одвојила се од Србије са којом је чинила заједницу, а затим наредне године прогласила црногорски језик као службени. Већ 2009. конституише се црногорска абецеда са два нова слова. Иако једно пише у Уставу ЦГ, тј. да ћирилично и латинично писмо имају исти статус, црногорске власти гасе ћирилицу и диктирају опште латиничење.

Те су године погодвале да се из окриља србистике излегу (не)знавени лингвисти, који ће својим удјелом у разградњи српског језика предњачити на црногорској јавној сцени. Тиме су беспошtedно укаљали сопствено име и академска звања стечена код српских професора, на српским факултетима. На

---

¹ О садржају ћириличких, србистичких бројева никшићке Ријечи дали смо раније опширан осврт тако да се потврде наших навода могу видети у: Шћепановић 2015: 130–153 (Научни скуп *Српски језик и ћирилица – основе српског идентитета*, Зборник радова, Подгорица)

другој страни их је чекала привидна сигурност у отужном даху свакодневне клонулости до отуђења. Као да су се камелеонски завукли у склепану колибицу винограда кога су, тако, и својом кривицом, разграђивали. Таман тако, као што и сâм побјегох у претходну метафору да не посегнем за оштрицом осуде. А има разлога.

2.

И тако, 2009. године, послје три године паузе, почиње да излази нова серија часописа *Riječ* на новом писму – латиници, са новом нумерацијом и са новом формом и новим садржајем. Уз први број серије *Riječi* нова редакција нас у Уводнику обавјештава да danas Institut okuplja nastavnike i saradnike koji rade na sedam studijskih programa: za crnogorski, srpski, engleski, ruski, italijanski, francuski i njemački. Очигледно да је Institut у šesnaest godina postojanja proširio oblasti istraživanja... Баш лијепо, само не знам како ће се „коловођа” ове ниске свјетских језика међу њима као „заперак” снаћи, или како би Сула Радов рекао: „Шта ће брод у каменицу!”. На ово и слична питања одговор ће слиједити из анотиране библиографије „полатињене наследнице” никшићке ћириличке *Pujечи*. О том научном, лингвистичком и моралном „узлету” нека суде читаоци – овим редом.

Прилог:

RIJEČ (1–5)

Radulović 2009: Zorica Radulović, Povodom jednog pitanja: Ima li što na crnogorskom jeziku?, *Riječ*, nova serija, br. 1, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 9–14.

У раду ауторка, како сама наводи „ukazuje na jednu neobičnu pojavu a to je negiranje crnogorskog jezika od pisaca koji su svoj uspjeh postigli upravo pišući na crnogorskom jeziku. U radu se ističe činjenica da je Crna Gora dala čitavu plejadu veoma uglednih lingvista čiji je maternji jezik crnogorski, koji su svoje naučne karijere većinom gradili izvan Crne Gore a neki od njih veoma su negativno govorili o crnogorskom jeziku”.

Дакле, тако презентује своје научне погледе уредница првог броја никшићке *Pujечи* из 1995. године. Тако пише З. Р. двадесет година касније. У раду „ушушканом” у рубрику *Расјаве и чланци* „uz obavezno anonimno recenziranje rukopisa” како притврди Редакција. Ударне чланке у озбиљним лингвистичким часописима обично пишу уредници или они које уредник одреди, а то су озбиљни лингвисти. Тако је у озбиљним лингвистичким часописима (в. *Јужнословенски филолоџ*, *Српски језик*, *Зборник Маџице српске за филолоџију и лингвистику* и др.).

Пред нама је једна површна, есјистички сложена, инацијски интонирана кафанска расправа, али не у кафани но на никшићком пазаришту. Уважена професорица је, ко зна зашто, све писце и лингвисте поријеклом из Црне Горе и Старе Херцеговине, којих се у том налету инспирације сјетила, због тога што наопако не мисле, или нису мислили, дакле, и живе и мртве, „угнала” у своју личну, монтенегринску торину. Бошковићевски речено овај текст је на синтаксичком плану представљен јасним српским књижевним језиком, али је у завади с логиком! А пошто је презентован без научне апаратуре и мета-језика, као особине научног стила сваког, па и српског језика – не заслужује било какво даље озбиљније разматрање.

Но, да не пренаглим. Пошто се поштована професорица боље сналази у лингвостилистици, (то одговорно тврдим јер сам читао њене успјешно изведене лингвостилистичке анализе!), него у заврзламама лингвополитичких накана преименовања српског језика, предлажем јој, како би ме убиједила да постоји *изв. црногорски језик*, да приступи лингвостилистичкој анализи пјесничких остварења двојице пјесника: с једне стране Душана Васиљева (1900–1924), а с друге Јеврема Брковића (1933–). Први пјесник је мој избор, (јер је српски пјесник који је писао на српском језику), а с обзиром на чињеницу да је о другом пјеснику и сама писала (и добро је упозната о његовом самоодрођењу), нека поштована, примијени било који лингвистички метод, сагледа све поетолошке особености књижевно-умјетничког израза двојице пјесника према примјеру који слиједи:

Душан Васиљев

ПИСМО АНИЦИ

Све се то десило пре рођења
И одмах после док смо плави.
Где су та јутра, та буђења
И наша тела у младој трави.

Те пуне слике из очију
Када се зуре у сјај неба
Када у недрима имаш змију,
Када је у срцу све што треба.

Шта се то деси од века
Од снажног човека од доброте?
Камен, звезде, колевка
Где је то јутрос мој животе.
Све се то десило пре рођења

И одмах после док смо плави
Где су та јутра та буђења
И наша тела у младој трави.

(Види: *Пјесници райници*, Титоград, 1965, стр. 49)

Jevrem Brković

SVE SE TO DESILO PRIJE ROĐENJA

Sve se to desilo prije rođenja
I odmah poslije, dok smo plavi
Gdje su ta jutra, ta buđenja
I naša tijela u mladoj travi.

Te pune slike iz očiju
Kada se zuri u sjaj neba.
Kada u njedrima imaš zmiju,
Kada je u srcu sve što treba.

Šta se to desi od vijeka,
Od snažnog čovjeka, od dobrote?
Kamen, zvijezde, kolijevka –
Gdje je to jutros, moj živote?

Sve se desilo prije rođenja
I odmah poslije, dok smo plavi.
Gdje su ta jutra, ta buđenja
I naša tijela u mladoj travi.

(Види: Vito Marković, *Antologija i komentari savremene jugoslovenske misaone poezije*, Beograd, Grafos, 1981, стр. 238)

Толико о претходном раду јер сам у њему био прозван, па је ред било и да се одазовем. Читаоцу ће, чак и лаику, бити јасно и лако да именује овакве поступке и у лингвистици и у књижевности. Књижевна теорија и критика за овакве поступке имају посебан термин о коме ће морати да размишља цијењена професорка З. Радуловић. (Уосталом, поштована професорица библиографске податке може провјерити и у антологији *Ресавски венац I. Плаињашти јуџо-словенских ѿесника*, приредио Милоје Дончић, Косовска Митровица, Лестве, 2014, стр. 104–105).

Убрзаћемо поглед на следеће радове у овој новој *Riječi* латиничкој:

Glušica 2009: Rajka Glušica, *Jezička politika u Crnoj Gori, Riječ*, nova serija, br. 1, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, стр. 15–30.

Ауторка је имала намјеру, како сама наводи „da se bavi tumačenjima i shvatanjima pojma jezička politika kao i odnosom jezičke politike prema drugim sociolingvističkim fenomenima, prije svega prema jezičkom planiranju i standardizaciji”. Да, имала је намјеру. О тој намјери смо опширно писали у раду цитираном на почетку овог текста. Рад представља непознавање система, или прецизније – систем у расулу.

Došljak 2009: Draško Došljak, Onomastikon Crne Gore u *Onomatološkim priložima, Riječ*, nova serija, br. 1, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 31–42.

Аутор је добро информисан, оспособљен од стране ономастичара српског језика, и за шире синтезе. Проблем је што је, не знамо из ког разлога, поставио погрешну хипотезу да да, како сам каже „presjek razvoja onomastike u Crnoj Gori”, на основу грађе из Црне Горе, коју су српски ономастичари уз, често опсежна теоријска образложења, објављивали у Ономатолошким прилозима Одбора за ономастику, Српске академије наука и уметности. Самим тим немогуће је озбиљно научно говорити о некаквом развоју ономастике у Црној Гори изван српског говорног и језичког корпуса. Географски преглед ономастичке обрађености терена је друго питање. Рад је као прегледни чланак, ако се изузму непотребне дигресије, библиографски довољно информативан за будуће ономастичаре.

Popović 2009: Mihailo Popović, Finalni konsonanti u francuskom – istorijski pregled, *Riječ*, nova serija, br. 1, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 61–80.

Аутор приказује развој крајњих консонаната кроз историју, од доминације латинског језика до преовладавања француског језика. Прво се показују карактеристике латинског језика, па се наводе романске особине крајњих консонаната, а затим развијање данашњих карактеристика, утицај граматичара и, на крају, указивање на несистематски развој финалних консонаната у француском језику.

***

Savić 2009: Svenka Savić, Analiza diskursa posveta: prilog istraživanju formulaičkih tekstova, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 7–29.

Ауторка на примјерима из личних докумената истражује детаљније шта подразумеива термин *posveća*. Наиме, она је прикупила корпус из свих посвета које су написане њој и тако је утврдила одређена правила која се односе на писање посвета. Она све посвете разврстава, дијели их на одређене скупине по извученим критеријумима нпр. посвете у којима се помиње одређени догађај или према контексту, а затим посматра и лексичке и синтаксичке скупове и утврђује одређена правила.

Muratagić-Tuna 2009: Hasnija Muratagić-Tuna, Sevdalinka – izazov za lingvostilistička istraživanja, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 31–54.

У овом прилогу читамо о језичким средствима која помажу експресивно-емоционалну перцепцију севдалинке. Ауторка открива семантику употребљених језичких средстава и стилских фигура и указује како они утичу на „melodiju, laku i čistu formu, lirizam i osjećanje koje imamo dok čitamo sevdalinke”.

Ceramella 2009: Nick Caramella, Exploring grammar in ELT: the challenge of prescriptivism vs descriptivism/standard vs non-standard englishes in a multicultural world, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 55–78.

Наглашавајући да је у току експанзија енглеског језика и да се енглески језик константно шири и глобализује, аутор овог рада пише о односу између стандардног и нестандардног језика, и то о оним стандардним и нестандардним облицима који су, прије свега, заступљени у говору. Аутор овим радом показује и мијењање енглеског језика под утицајем говорника бивших колонијалних држава који, учећи енглески језик, уносе и особине својих матерњих језика.

Samardžić 2009: Mila Samardžić, Konverzija u italijanskom jeziku, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 79–90.

Ауторка истиче да је конверзија веома заступљен начин творења нових ријечи у италијанском језику. Показује то на одабраним примјерима у одјељцима: конверзија глагола у именице, придјева у именице, бројева, замјеница и прилога у именице, као и све конверзије одређених врста ријечи у придјеве, па и конверзију ријечи у неке непромјенљиве врсте ријечи.

Lakić 2009: Igor Lakić, Modeli analize diskursa novinskih članaka, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 91–108.

Истичући теорију Ван Дајка по којој треба обратити пажњу и на макро и на микро структуру новинских чланака, аутор истражује и језичка средства, али и идеологије, о којој је писао Ферклаф, које се крију иза употребљених језичких средстава у медијима. Такође, посматрајући и иностране медије, аутор показује различите односе нација према истој стварности (на примјеру бомбардовања Југославије од стране НАТО-а) која често зависи и од државне власти, и од аутора новинских чланака и од културолошког поднебља.

Banjević 2009: Aleksandra Banjević, Jezici u kontaktu i kontrastu (tipoliška klasifikacija jezika / fonološko poređenje jezičkih promjena), *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 109–126.

Ауторка истражује гранање латинског језика на романске групе језика и пише о једном чиниоцу који утиче на развитак, а то је додир језика који се развија са другим језицима и њихови међусобни утицаји. На фонолошком,

морфолошком, семантичком и синтаксичком нивоу ауторка показује појаве које је примијетила и на који начин су те појаве адаптиране.

Кривокапић 2009: Милош Кривокапић, Рефлекс полугласника и јата у писмима сердара и гувернадура Радоњића, *Riječ*, nova serija, br. 2, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 127–142.

Аутор се бави анализом писама Радоњића. Констатује да је његов вокализам исти као и вокализам у стандардном српском језику. У писмима су регистровани сви рефлекси јата, а доминантан је ијекавски рефлекс. Недосљедност се примјећује када се јат замијени гласом е, али аутор каже да је и тад изговор сигурно *је*. Групише све примјере у сљедеће групе: ијекавски рефлекс јата, рефлекс кратког јата, екавски рефлекс јата и икавски рефлекс јата.

* * *

Stamenković, Kostić 2010: Dušan Stamenković, Milena Kostić, Bograndovo viđenje tekstualne lingvistike na početku novog milenijuma, *Riječ*, nova serija, br. 3, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 21–45.

Овај рад приказује Бограндову студију *Текстуална лингвистика на почетку новој миленијума*. Аутори пишу о Бограндовим схватањима у вези са текстуалном лингвистиком приказујући са једне стране његова разматрања у односу на друге теоретичаре и наводећи нека своја запажања и уводећи неке нове теорије. Рад представља упознавање са Бограндовим анализама и значењима одређених термина, као што су нпр. теорија и пракса и њиховим међусобним односом.

Kostić 2010: Nataša Kostić, Neke pravilnosti u upotrebi antonima u elektronskom korpusu engleskog jezika, *Riječ*, nova serija, br. 3, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 47–60.

Ауторка у овом раду утврђује одређен редосљед антонимских парова, а затим тежи да утврди критеријуме, тј. мотивисаност употребе таквог слиједа антонимских парова. Све то анализира на електронском корпусу у енглеском језику и налази и факторе одређене правилности: позитивност, суксеживност у времену, величина, идиоматичност, остале факторе и, на крају, издваја и када се ти фактори „не поштују”.

Шубарић 2010: Сања Шубарић, Јотовање у рукописима Црногорског сената, *Riječ*, nova serija, br. 3, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 61–79.

Ауторка овдје анализира примјере у којима је извршено јотовање. Своја истраживања провела је на примјерима језика докумената Сената из периода

1860–1879. Међу различитим документима (молбама, наредбама, жалбама...) налази примјере јотовања лабијала, дентала, фрикатива и износи податке о (не) доследности вршења ове гласовне промјене. Конфронтирајући примјере на релацији датираност, дијалекатска база и стање у српском књижевном језику (мада име језика сем у литератури не помиње) доноси поуздане закључке. Рад је очито исјечак из комплексније истраживачке теме са отклоном од сваке лингвополитике.

Srdić 2010: Smilja Srdić, Teorija valentnosti i leksikografija, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 47–59.

Циљ ове расправе је да покаже да живот једне ријечи почиње тек у контексту, односно да ријечи не постоје изоловано и да се употребљавају увијек уз неке друге ријечи. Аутор о томе говори кроз теорију валентности и приказује то кроз истраживање комбинација употребе глагола у различитим речницима њемачког језика.

Škifić 2010: Sanja Škifić, Teorijska načela konfliktne lingvistike i njihov doprinos tumačenju odnosa između ideologije standarda i ideologije dijalekta, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 61–77.

У чланку се прво наводе теоријска начела конфликтне лингвистике, дефинише се појам и мултидисциплинарна природа тог термина. Након што се утврде општи принципи конфликтне лингвистике, уз помоћ њих анализирају се детаљније конфликтни односи између идеологије стандарда и идеологије дијалеката према примјерима из енглеског језика.

Кривокапић 2010: Милош Кривокапић, Конструкције од+генитив и за+инфинитив у језику сердара и гувернадуре Радоњића и у црногорским говорима, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 79–87.

Аутор у раду говори о двије предлошко-падежне конструкције, једној која потиче од староцрногорских говора и другој која је последица утицаја млетачког судско-административног језика, у језику сердара и гувернадуре Радоњића. Зналачки вођене анализе до поузданог и корисног закључивања. Једини аутор који радове печата ћирилицом у латиничком окружењу.

Stefanović 2010: Aleksandar Stefanović, Upotreba kratkih i dugih formi u izražavanju kardinalnih brojeva od 100 do 900, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 89–102.

Предмет овог рада је анализа еволуције употребе бројева од 100 до 900, и то „у босанском, црногорском, хрватском и српском језику”. Наводи се и дијахронијска перспектива без које, како аутор мисли, синхронијски не би

било могуће анализирати, а посебну пажњу посвећује гледиштима из језичких приручника. Пошто рад представља исјечак из доктората одбрањеног на Филолошком факултету Београдског универзитета код ментора с Катедре за српски језик, очито је да је аутор уложио видан труд у ексцерпирењу грађе. И труд ваља испоштовати. Међутим у закључку аутор тврди да „*danas moderni bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski jezik, a naročito jezik medija koristi skoro bez ikakve razlike duge i kratke forme, ne privilegujući naročito nijednu*”. Да ли је аутору уопште јасно да није довољна идентификација неке појаве већ разлози њеног постојања? Другим ријечима, он је показао како се та појава манифестује, али остаје главније питање *зашто* се она тако појављује и то, да аутора парафразирам – у карамлучном, загарављеном, затамњеном не-српском језику. Но, пошто смо видјели како београдски доктор србистике, данашњи сорбонац касапи српски језик, остаје нам отворено оно друго питање које нам је у свом раду остао дужан поменути аутор – сорбонац – зашто то чини. Овдје је неопходно ослонити се на историју питања, а понекад у том одгонетању помажу и изванлингвистички чиниоци. Исти овај редосљед језичака који су се „ушапили” да „узму пут” српскоме језику налазе се и у наслову граматике управника Катедре за славистику на Сорбони који је, гле чуда, докторирао код академика Павла Ивића на дијалектолошкој теми *Говор Ниша и околних села* (в. Српски дијалектолошки зборник XLV, САНУ, Београд, 1998, уз Ивићев предговор стр. 15–473). Пошто се Ивић одавно престадио у Господу, илузорно је тражити од Француза да закрили српски језик, а још мање од Србина који је његов поданик, али знам засигурно да Пол-Луј неће ни помислити да преименује француски језик по некој француској регији! Једино ми падеше на памет ријечи (које ће ме извући из ове мисаоне недођије) професора Радивоја Микића: „Ми себи морамо да признамо да смо разорено друштво, друштво којем су други поткопали идентитет а ми смо наставили да га разграђујемо. Ми стално говоримо да хоћемо у заједницу држава у којима се, барем о језику и писму, озбиљно води рачуна. Замислите шта би се догодило када би неки европски комесар затражио да више бринемо о свом језику и писму” (в. *Вечерње новости*, 24. јануар 2014, 21).

Lalić 2010: Mihaela Lalić, *Nominalkomposita im Deutschen und Serbischen – ein kontrastiver Vergleich*, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 103–119.

У раду се на њемачком језику показује контраст између именичких сложеница у њемачком и српском језику. Док је у њемачком језику слагање главни процес у номинацији сложених лексичких јединица, у српском језику слагање је далеко мање заступљен процес. Увиђају се сличности, али и разлике у заступљености творбених средстава, семантичких и творбених категорија.

Akbarov 2010: Azamet Akbarov, Acquisition in cross-cultural pragmatics and production of conventional expressions by L2 learners”, *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 121–141.

Предмет ове расправе је анализа употребне вриједности, тј. прагматичких одступања, изговора ОК код бошњачких и турских ЕФЛ ученика. Дошло се до закључка да ученици изговарају ОК у ситуацијама у којим би Енглези прије посегли за неким другим изразима. Такође, констатује се и да постоји извјесна хијерархија и да су неки изрази прикладнији од других. Циљ ове расправе је и да сугерише наставницима да побољшају комуникативну компетенцију ученика.

Cerović 2010: Marijana Cerović, Analiza konverzације (neke naznake o tome kako je koristiti), *Riječ*, nova serija, br. 4, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 143–153.

Поред већ познате анализе дискурса, ауторка наглашава да постоји и анализа конверзације. Анализа конверзације подразумијева истраживање интеракције и има за циљ проучавање језика у употреби, односно шта људи остварују све уз помоћ језика. У раду се дефинише појам и казују основни елементи и све то на примјерима из српског и енглеског језика.

* * *

Šarić 2011: Ljiljana Šarić, Glagolski prefiksi kao perfektivizatori, *Riječ*, nova serija, br. 5, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 7–27.

У овом раду предмет истраживања је глаголска префиксација, почевши од општих проблема проучавања глаголских префикса и отворених питања па до поделе на различите формалне и семантичке групе и на крају детаљније о „празним префиксима” који се користе у славистичкој литератури и у пиручницима у којима има ријечи о глаголској префиксацији.

Kostić 2011: Nataša Kostić, Kondicionalne rečenice u crnogorskom jeziku u svijetlu kognitivnolingvističke teorije i konstrukcije gramatike, *Riječ*, nova serija, br. 5, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 29–48.

Аутор уз помоћ когнитивне лингвистике, конструкционе граматике и теорије релевантности испитује како се интерпретира језичка структура кондиционалних реченица. Испитујући како глаголски облици, везници, врсте веза између главне и зависне клаузе доприносе интерпретацији, аутор долази до резултата који је и био предвидљив када је когнитивни приступ у питању – да су релације између кондиционалне реченице и њене интерпретације апстрактне.

Došljak 2011: Draško Došljak, Ostaci dvojine u crnogorskim toponimima, *Riječ*, nova serija, br. 5, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 49–53.

У апстракту овог скромног прилога аутор нас обавјештава: „У историјском развоју црногорског језика, двојина је као граматичка категорија потпуно ишчезла, али многи примјери показују да се на терену црногорских говора преко топонима и чува. То показују примјери типа: Vrta, Poda, Kuta, Luke, Gluhce и др.

Из обећања које нам је аутор дао у апстракту очекивали смо нове примјере из његових теренских истраживања, али од тога нема ништа. Од пет наведених примјера два су му погрешна (или нека покаже аналитички да су топоними Луке и Глухце двојински ликови!). Све остало је већ речено у српској ономастици од Белића до Маројевића. Дошљаку се за постављену хипотезу испријечило доста препрека. Прво, Вуково *ерцеџовачко нарјечје*, тј. *источнохерцеџовачки говорни тип* који на ширем свом простору, Од Острога до средње Босне, чува трагове двојине, а њену плурализацију, кроз синкретизам множинских падежа, дао је монографски Белић. Што се тиче микротопонима *Врџа*, који је Дошљак нашао код Ердџановића, а који износи као значајан принос „историјском развоју црногорског језика”, има га баш у овом лику и стара и средња и висока Херцеговина и неки босански говори српскога језика. Свако даље полемисање са поставкама у овом тексту који је објављен у рубрици *Rasprave i članci I*, могли би се подвести, што се вредновања тиче, под наслов Милоша Ковачевића *Еџорбиџанџина оџскурносџ*, *Ријеч*, књ. III/1, Институт за језик и књижевност Филозофског факултета, Никшић, 1997, стр. 94–96.

Уколико су неки аутори заборавили шта је то часопис, а шта у њему научни чланак, а уколико им је мрско да то читају у србистичким радовима на ћирилици, нека науче из Хрватске енциклопедије (Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*) одредницу *časopis*. Тамо, између осталог, стоји: Znanstveni časopisi osiguravaju četiri temeljne funkcije u soc. sustavu znanosti: komunikacijsku, oblikovnu, ekološku funkciju i funkciju trajnog arhiva znanosti... Na kritičnim mjestima u sustavu znanstvenih komunikacija uspostavljeni su *prečišćivači kvalitete*, а најважнији је међу њима рецензија рукописа чланака за објављивање, *koja sprječava objavljivanje substandardnih članaka koji bi onečistili sustav* (подвукао М. Ш.).

Да су, којим случајем, Хрвати, пошто су „уделијали” Граматику црногорскога језика послали никшићкој *Riječi*, nova serija, 1–, 2009–, помоћи ради, и своје *prečišćivače kvalitete*, онда не би било потребе да се посвећује већа пажња радовима којима је посвећена у овом нашем осврту, а вјероватно не би било ни овог оваквог часописа, загађивача лингвистичког научног израза. Аутори радова чији се садржаји односе на друге европске језике имају простора да презентују своје научне домете у озбиљним часописима. А што су се нашли у овом друштву – нека се сами замисле!

Dragović 2011: Kristina Dragović, O međusobnom odnosu gramatičnosti, markiranosti i optimalnosti na primerima zamenica nemačkog jezika, *Riječ*, nova serija, br. 5, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 55–67.

Предмет ове студије је редослед конституената унутар синтаксичке конструкције, односно правила која допуштају или спречавају помјерање конституената унутар синтаксичке конструкције. Аутор та премјештања назива „потезима”, дефинише их, и користећи методе трансформације и супституције, проналази одређена правила за помјерање конституената и показује их на примјерима замјеница њемачког језика.

Knežević 2011: Diana Knežević, Концепты дом и кућа в паремиологии (на материале руской и сербской лингвокультур, *Riječ*, nova serija, br. 5, Institut za jezik i književnost, Filozofski fakultet, Nikšić, str. 69–76.

У овом раду упоређују се концептуализације имена *дом/кућа* у руским и српским пословицама и изрекама. Упоређујући, долази се до значењске сличности и разлика између имена *дом/кућа* између та два језика. Закључак овог рада и истраживања јесте да доминирају разлике између концептуализације истог појма између руског и српског језика.

3. УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

Осврт на прилог

Напоменама уз библиографску јединицу *Дошљак 2011*, поменути су аутори који су обрађивали теме везане за граматичке проблеме других светских језика изван србистике, односно њеног домена. Остаје питање, када се погледају нека имена сарадника, који су себе *уврзли* у ово ругло од часописа, да ли су ти сарадници икад добили број часописа у коме су објавили свој рад, и да ли су самим присуством у овом часопису омогућили, посредно, разградњу сопственог српског језика. Даље је још једно питање важно за угледне професоре Београдског универзитета који менторишу по Никшићу, а онда потпишу записнике на тзв. црногорском језику, да ли су се икад запитали – шта раде.

Прије више од двије деценије одговорио сам Војиславу Никчевићу насловом у Никшићким новинама (XXX/1209, Никшић, 22. мај 1997, 34/35) – **НАОПАКА НАУКА НЕЗНАВЕНОГ ПРОФЕСОРА**. Послије увида у библиографију *нове серије Ријечи*, наслов добија множину и са непотпуном негацијом у трећем члану наслова – **НАОПАКА НАУКА (НЕ)ЗНАВЕНИХ ПРОФЕСОРА**. О осталоме нека суде читаоци... и нека дописују Закључак. Помоћи ћу им товарима нових аргумената.

Mihailo M. Šćepanović

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

THE UPSIDE DOWN SCIENCE OF (UN)EDUCATED PROFESSORS

Summary: In the paper we analyse the content of certain linguistics papers in the journal *Riječ* (trans. Word) which made it possible for some authors, by using new linguistic and political intentions, to falsify the linguistic facts in order to prove the existence of the so called *Montenegro language*. These texts lack some basic scientific postulates and taking into consideration that they also lack the linguistics criteria, they cannot be either considered as plagiarism.

Key words: Nikšićka *Riječ*, linguistic politicians, Serbian, scientific criteria, analytical approach, history of the Serbian language, socio-linguistics.